

Gwara i tekst Kraków, 27–28 września 2013

W dniach 27–28 września 2013 roku odbyła się w Krakowie konferencja Gwara i tekst, którą zorganizowała Katedra Historii Języka i Dialektologii Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Podczas konferencji wygłoszono 40 referatów. Najliczniej było reprezentowane krakowskie środowisko naukowe (Uniwersytet Jagielloński — 11 referatów, Uniwersytet Pedagogiczny — 3, Instytut Języka Polskiego PAN — 2), ponadto na konferencję przybyli referenci z Warszawy (Uniwersytet Warszawski — 4, Instytut Języka Polskiego PAN — 2, Instytut Sławistyki PAN — 1, Instytut Sztuki PAN — 1), Poznania (Uniwersytet Adama Mickiewicza — 3, Instytut Sztuki PAN — 1), Bydgoszczy (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego — 2), Lublina (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej — 2), Białegostoku (Uniwersytet w Białymstoku — 1), Nowego Targu (Podhalańska

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa — 1), Opola (Uniwersytet Opolski — 1), a także ze Lwowa (Instytut Ukrainoznawstwa Akademii Nauk Ukrainy — 2, Lwowski Narodowy Uniwersytet im. Iwana Franki — 1), z Ostrawy (Uniwersytet Ostrawski — 2), Sankt Petersburga (Rosyjska Akademia Nauk — 1) i Oksfordu (Uniwersytet Oksfordzki — 1). Obrady toczyły się w Collegium Maius UJ (sala Libraria) oraz w budynku WP UJ przy ulicy Grodzkiej 64, czyli u podnóża Wawelu.

Konferencję otworzyła dziekan Wydziału Polonistyki UJ prof. Renata Przybylska. Podczas obrad plenarnych wygłoszono 5 referatów. Halina Pelcowa (UMCS) przedstawiła referat pt. Tekst gwarowy — oral history w perspektywie etnolingwistycznej, w którym potraktowała wypowiedź gwarową jako formę przekazu wydarzeń z przeszłości. Halina Kurek (UJ) omówiła kwestię tożsamości kulturowej polskiej wsi w epoce globalizacji i przemian społeczno-ekonomicznych, podkreślając dynamizm tych zmian. Z kolei Jerzy Sierociuk (UAM), przywołując Oralność i piśmienność Waltera J. Onga, scharakteryzował gwarę jako język / mowę środowiska oralnego. Następny referat, mieszczący się w nurcie korpusologii, wygłosiła Halina Karaś (UW). Prezentując założenia planowanego Korpusu Gwar Polskich, badaczka skupiła się zwłaszcza na problemie reprezentatywności tekstów gwarowych. Ostatni referat części plenarnej, przygotowany przez Janinę Labochę (UJ), został odczytany w jej zastępstwie przez Kazimierza Sikorę (UJ). Tekst dotyczył pamięci i zapomnienia w narracji autobiograficznej i skupiał się na kilku kwestiach szczegółowych: gromadzeniu materiału, jego opisie pragmalingwistycznym, językowych środkach wyrażania narracyjnego procesu przywoływania wspomnień oraz stylistycznych i genologicznych aspektach badań tekstów autobiograficznych.

Po części plenarnej odbył się koncert skrzypaczki Moniki Makowskiej i gitarzysty Jana Oberbeka, którzy zaprezentowali sonaty na skrzypce i gitarę z cyklu Centone di Sonate Nicola Paganiniego.

Popołudniowa część konferencji, podczas której wygłoszono 17 referatów, odbyła się w dwóch sekcjach. Pierwszą sekcję otwarł referat Marii Pająkowskiej-Kensik (UKW) dotyczący gwary kociewskiej we współczesnych tekstach z Pomorza. Z kolei Maciej Mączyński (UP) w referacie Gwara podhalańska z perspektywy miłośników Tatr

omówił — na przykładzie pierwszych XIX-wiecznych relacji z Podhala (m.in. Władysława Matlakowskiego, Stanisława Witkiewicza i Walerego Eljasza-Radzikowskiego) — jak postrzegano gwary i kulturę podhalańską. Kolejny referat wygłosiła Zofia Kubiszyn-Mędrala (UJ), która zajęła się rekonstrukcją gwary na przykładzie ludowego tekstu artystycznego (podstawą materiałową było Wesele hoczoskie). Potencjał literacki gwary podhalańskiej scharakteryzowała Anna Mlekodaj (PPWSZ). Monika Kresa (UW) zajęła się stylizacją na gwary podlaskie na przykładzie serialu *Blondynka* w reżyserii Macieja Gronowskiego. Zagadnienie gwary w reklamie omówiła Ilona Gumowska (UMCS) — jak się okazało, w reklamach są wykorzystywane głównie odniesienia do gwar podhalańskiej i śląskiej. Z kolei gwarę sandomierską w poezji Stanisława Młodożeńca scharakteryzowała Joanna Kulczyńska (UJ), a język wilamowicki w wierszach Józefa Gary Katarzyna Staniszevska-Kogut (UP).

W drugiej sekcji wygłoszono 9 referatów. Pierwszy, autorstwa Tomasza Kurdyły (UP), dotyczył rozróżnienia stylów i odmian polszczyzny ludowej. Kolejny referat — Anny Łucarz (UKW) — ujmował gwary kociewską w aspekcie dynamicznym. Autorka akcentowała zmiany, jakie dokonują się w obrębie tego kodu. Z referatu Natalii Khibeby (Lwowski Narodowy Uniwersytet im. Iwana Franki) można się było dowiedzieć o słownictwie weselnym w gwarach bojkowskich, a z tekstu Anny Piechnik-Dębiec (UJ) o elementach gwarowych w miesięczniku *Głosiciel* (pismo gminy Zakliczyn) na tle języka i kultury regionu. Z kolei w referacie Iriny Baklanovej (Rosyjska Akademia Nauk) znalazły się informacje na temat nazw biżuterii damskiej w gwarach północnorosyjskich. O analizie akustycznej samogłosek w gwarze kurpiowskiej mówiła Justyna Garczyńska (UW). Realizację tzw. a pochylonego w polszczyźnie mówionej inteligencji wiejskiej scharakteryzowała Katarzyna Potępa (UJ). Materiałem badawczym w tym tekście była polszczyzna Podola-Górowej k. Gródka nad Dunajcem. Ostatni referat z tej sekcji wygłosiła Ewa Leśniak (UP), która omówiła frazemy z gwary wsi Przyszowa w powiecie limanowskim.

Podczas drugiego dnia konferencji (28 września) referaty wygłaszano w trzech sekcjach. Pierwszą sekcję — «kresową» — otworzył referat Jana Fellerera (Uniwersytet Oksfordzki), który omówił

źródła i problemy badawcze dotyczące miejskiej gwary lwowskiej do 1914 roku. Rekonstrukcję dialektu południowokresowego na materiale powieści *Każdy żyje jak umie* Andrzeja Mularczyka przeprowadziła Katarzyna Czarnecka (IJP PAN, Warszawa). Z kolei referaty o współczesnej sytuacji polskich gwar na Syberii wygłosiły Beata Bednářová i Ekaterina Popova (Uniwersytet Ostrawski). Popova skupiła się głównie na polskojęzycznych wsiach Buriacji i Chakasji.

W drugiej sekcji znalazły się m.in. referaty dotyczące dialektologii historycznej. Maria Trawińska (IS PAN, Poznań) omówiła cechy gwarowe w świetle kursywy gotyckiej. Błażej Osowski (UAM) scharakteryzował wielkopolskie słownictwo gwarowe w kontekście historycznym, a Konrad K. Szamryk (UwB) północnopolską leksykę gwarową w XVIII-wiecznych kazaniach Krzysztofa Kluka. Dwa kolejne referaty dotyczyły tematyki innej niż historycznojęzykowa. Justyna Kobus (UAM) zajęła się fleksją gwarową, rozważając korzyści płynące z opisów statycznego i dynamicznego. Z kolei Oksana Zakhutska (UW) i Ludmiła Januszewska (IJP PAN, Warszawa) skupiły się na osobliwościach stylistycznych polszczyzny mówionej na Ukrainie za Zbruczem.

Trzecia sekcja była najmniej wyrazista pod względem poruszanej w niej tematyki. Maciej Rak (UJ) omówił cechy tekstów gwarowych z Podhala, wykorzystując dokonania statystyki leksykalnej. Badania te wyraźnie pokazały, że za potrzebą wydzielenia stylu potocznego, artystycznego i literackiego gwary stoją nie tylko różnice dotyczące tematyki i odtwarzalności tekstów, a także sytuacji autora (zbiorowe bądź indywidualne autorstwo), ale też względy leksykalne (m.in. bogactwo i powtarzalność słownictwa). Z kolei Beata Ziajka (IJP PAN, Kraków) zajęła się konceptualizacją dziecka w języku mówionym mieszkańców wsi. Następnym referatem — Iwony Bielińskiej-Gardziel (IS PAN), dotyczył gwarowych nazw rodzinnych w ustnych relacjach o rodzinie, relacje te pochodziły głównie z Podhala. Monika Buława (IJP PAN, Kraków) omówiła stan i perspektywy badań aksjolingwistycznych w dialektologii. Ostatni referat w tej sekcji został wygłoszony przez Tomasza Jelonka (UJ), który scharakteryzował mikrotoponimy (ich miejsce i funkcje) w polszczyźnie mówionej mieszkańców Truskolas i okolicznych wsi w powiecie kłobuckim.

Podczas obrad plenarnych zamykających konferencję wygłoszono 5 referatów. Józef Kaś (UJ) omówił dobór haseł i ogólniej sposób prezentacji gwary w słowniku gwarowym, uwagi te poczynił na materiale przygotowywanego Słownika gwary i kultury podhalańskiej. W referacie Natalii Khobzey (Instytut Ukrainoznawstwa Narodowej Akademii Nauk Ukrainy) tekst gwarowy został potraktowany jako źródło cytatów w słowniku (ważną kwestią jest więc dobór tekstów). Tekst jako źródło wiedzy o systemie gwary (na materiale gwar ukraińskich) był z kolei tematem referatu Tatiany Jastremskiej (Instytut Ukrainoznawstwa Narodowej Akademii Nauk Ukrainy). Natomiast tematykę ogólnodialektologiczną poruszył Bogusław Wyderka (UO). W referacie Problemy teoretyczne współczesnej dialektologii autor ten nakreślił perspektywę badań, które mogą być drogowskazem dla młodszych dialektologów. Ostatni referat został wygłoszony przez Kazimierza Sikorę (UJ), który zajął się incipitem w dialogowym tekście gwarowym i jego rolą tekstotwórczą.

Podsumowania konferencji dokonali K. Sikora i M. Rak. Jak zapowiedzieli, konferencja Gwara i tekst to początek cyklu konferencji dialektologicznych, które w kolejnych latach będą organizowane przez Katedrę Historii Języka i Dialektologii WP UJ.

Maciej Rak

Kraków, Uniwersytet Jagielloński